

67/0202/2022

17.10.2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Kunta- ja terveysjaosto
stiina.hyrri@eduskunta.fi

HE 154/2022 vp

Säteilyturvakeskuksen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Säteilyturvakeskus (STUK) esittää lausuntonaan seuraavaa:

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2023 sisältää osittain STUKin esittämät lisämäärärahat. Huolestuttavaa kuitenkin on, ettei hallituksen esityksessä ole huomioitu seuraavia, kansallisen ydin- ja säteilyturvallisuuden kannalta merkittäviä, lisämäärärahatarpeita:

- Ydinenergialain kokonaisuudistus, 500 000 €
- Pienydinvoimaloiden turvalliseen käyttöönottoon valmistautuminen (SMR luvitus), 300 000 €
- Rajanylityspaikkojen säteilyvalvonta, 1 000 000 €

STUK esittää, että eduskunta vahvistaisi hallituksen esitykseen sisältyvät lisämäärärahat sekä edellä luetellut lisämäärärahat, jotka eivät sisälly hallituksen esitykseen. STUKin näkemyksen mukaan sen esittämät lisärahoitustarpeet ovat tärkeitä sekä kansallisten ilmasto- ja energiaomavai-
suustavoitteiden edistämiseksi että raja- ja kuljetusturvallisuuden varmistamiseksi vallitsevassa turvallisuustilanteessa.

Vuoden 2023 talousarvioon STUK esitti seuraavat lisämäärärahatarpeet:

Esityksen aihe	Esitetty lisäys €, verrattuna vahvistettuun kehykseen 2023-2027	Sisältyy HE 154/2022 vp
Vuokrakustannukset, tarkennus	300 000 €	Sisältyy esitetyn mukaisena
VAK-lain lisätehtävät	175 000 €	Sisältyy esitetyn mukaisena
Säteilytoimintaveron kompensointi, tarkennut arvio	263 000 € (Hyväksytty myös kehykseen 2023-2027)	Sisältyy esitetyn mukaisena
Korkean varautumisen viestintä- ja tietojärjestelmät (kyber)	85 000 € (Hyväksytty myös kehykseen 2023-2027)	Sisältyy esitetyn mukaisena

67/0202/2022

17.10.2022

Ydinenergiain koon- naisuudistus	500 000 €	Ei sisälly
SMR-työ (pieni modulaarinen ydinreaktori)	300 000 €	Ei sisälly
Säteilyvalvonta raja-ase- milla	1 000 000 €	Ei sisälly
STURE – valvonnan ja luvituksen tietojärjestel- män uusimisprojekti	250 000 €	Ei sisälly
Konesalisiirto	215 000 €	Ei sisälly
Tutkimus- ja kehitystoi- minnan ylläpito	1 500 000 €	Ei sisälly

Liitteenä 1 on esitetty lisämäärärahatarpeiden yksityiskohtaiset perustelut niiden esitysten osalta, jotka eivät sisälly hallituksen esitykseen.

Johtaja

Markku Kivioja

Taluspäällikkö

Liisa Sirkka

Liitteet

Liite 1: Yksityiskohtaiset perustelut

Jakelu

Tiedoksi

STM, TEM, SM

67/0202/2022

17.10.2022

Liite 1**Yksityiskohtaiset perustelut**

STUK perustelee hallituksen esitykseen sisältyttämiä lisämääräraha-tarpeita seuraavasti:

Ydinenergiain kokonaisuudistus

STUKin osallistuminen ydinenergiain kokonaisuudistukseen on kriittistä, jotta hanke onnistuu esitetyssä aikataulussa ja tarvittava asiantuntemus valmistelussa varmistetaan. Ydinenergiain ja sen alaisen säännösten kokonaisuudistuksessa selkeytetään vaatimuksia, tuetaan ydinenergian pitkäjänteistä käyttöä ja mahdollistetaan uusien teknologioiden turvallinen käyttöönotto (esim. pienet modulaariset reaktorit). Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 22/2020 vp todennut, että lain systematiikasta on useiden uudistusten seurauksena muodostunut sekava, sääntely on kokonaisuudessaan arvioitava voimassa olevan perustuslain kannalta, ja painottanut kokonaisuudistuksen pikaista tarvetta. Kansalliset toimijat ovat peräänkuuluttaneet ripeää ydinenergiainsäädännön uudistusta huomioiden SMRien erityispiirteet.

STUKin osallistuminen on keskeistä turvallisuusvaatimusten, luvituksen ja valvonnan sisällöllisessä uudistuksessa. STUK osallistuu lainsäädännön saattamiseen perustuslain periaatteiden mukaiseksi ja tarkastelee säännösten muodostamaa kokonaisuutta (kv-sopimukset, lait, asetukset, STUKin määräykset ja ohjeet sekä kv-suositukset). Kokonaisuudistus edellyttää STUKin nykyisten määräysten ja YVL-ohjeiden läpikäyntiä ja arviointia.

STUKin osallistuminen on kriittistä hankkeen onnistumiseksi aikataulussa ja ilman hankkeessa tarvittavan asiantuntemuksen mukanaoloa uudistus saattaa jopa heikentää ydin- ja säteilyturvallisuutta Suomessa.

STUKilla ei, nykyisen määrärahasen puitteissa, ole edellytyksiä osallistua ydinenergiain kokonaisuudistukseen tarvittavassa laajuudessa.

STUKin esitys ydinenergiain kokonaisuudistuksen lisämäärärahaksi:

2023: 500 000 €

Pienydinvoimaloiden turvalliseen käyttöönottoon valmistautuminen (SMR luvitus)

Niin sanottujen pienydinvoimaloiden (Small Modular Reactors – SMR) hyödyntäminen energiantuotannossa herättää laajasti sekä kansallista että kansainvälistä mielenkiintoa. Kyse on yhtäältä vihreästä siirtymästä, toisaalta energiaomavaraisuuden turvaamisesta. Koska kyseessä ovat uudet, kehittyvät teknologiat, viranomaisilla on oltava valmius varmistaa niiden turvallisuus ja turvallinen käyttäminen yhteiskunnan odotusten mukaisesti.

67/0202/2022

17.10.2022

STUKin valmiuksien luominen uuteen teknologiaan on tähän saakka ollut resurssisysteistä suhteellisen pinnallista. Rahoituksen järjestyminen on keskeistä tarvittavan kansallisen viranomaisosaamisen ja asiantuntemuksen varmistamiseksi sekä varautumiseksi SMR-hankkeisiin kotimaassa ja lähialueella (esim. Viro). Lisärahoitus tukee osaltaan ydinenergiain kokonaisuudistusta, ja se mahdollistaa STUKin osallistumisen pienydinvoimalaitosten esiarviointiin ja sitä kautta pienydinvoimalaitosten turvallisuus- ja luvituskysymysten tunnistamisen sekä ratkaisemisen.

STUKilla ei ole nykyisen määrärahasa puitteissa edellytyksiä tarvittavassa laajuudessa perehtyä pienydinvoimaloiden teknisiin ratkaisuihin, turvallisuusvaatimuksiin ja luvitukseen.

STUKin esitys SMR-osaamisen kehittämisen lisämäärärahasi:

2023: 300 000 €

Rajanylityspaikkojen säteilyvalvonta

Rajanylityspaikkojen säteilyvalvonnan tavoite on estää säteilevien aineiden laitton maahantuonti ja kauttakulku. Säteilyvalvonta Suomen rajoilla tehdään Suomen Tullin ja STUKin välisenä yhteistyönä. STUK antaa Tullille operatiivista asiantuntija-apua ja hallinnoi sekä ylläpitää laitekantaa. Tulli vastaa ohjeistuksesta, koulutuksesta ja harjoituksista yhdessä STUKin kanssa.

Säteilyvalvontalaitteiden ylläpito, laadunvalvonta, huolto, uusinta ja korjaus sekä Tullille annettava asiantuntijatuki eri toimiin on toteutettu STUKin budjettirahoituksella. Vuosina 2018–2021 ko. toiminnan kokonaiskustannukset ovat olleet noin 1 M€/vuosi.

STUKin tämänhetkinen taloustilanne ei mahdollista rajanylityspaikkojen säteilyvalvonnan rahoittamista tarvittavassa laajuudessa. Toimintaa ei voida olettaa tai odottaa rahoitettavan myöskään mahdollisilla muun toiminnan tuotoilla.

Vallitsevassa turvallisuustilanteessa STUK pitää erittäin kriittisenä rajanylityspaikkojen säteilyvalvonnan luotettavaa ylläpitämistä. Luotettava tieto maahan tulevista ja maasta lähtevistä säteilylähteistä ja radioaktiivisista aineista on keskeistä radioaktiivisten aineiden pahantahtoisen käytön ehkäisemiseksi Suomessa ja muualla maailmassa. Vaikka rajaliikenne itärajalla on vähentynyt olennaisesti, tulee rajojen turvallisuus varmistaa kattavasti ja luotettavasti lentokentillä sekä satamissa.

STUKin esitys säteilyvalvonnan ylläpitämiseen raja-asemilla lisämäärärahasi:

2023: 1 000 000 €

67/0202/2022

17.10.2022

STURE – luvituksen ja valvonnan tietojärjestelmän uusimisprojekti

STUK kehittää osana asiakaslähtöisyyden parantamista ja viranomaisvalvonnan kehittämistä uutta luvituksen ja valvonnan tietojärjestelmää (STURE-hanke). Tietojärjestelmän uudistuksessa yhtenäistetään eri valvonta-alueiden toimintatapoja ja tietojärjestelmiä sekä luodaan valmiudet viranomaisten yhteiselle palvelulle. Uudistettu tietojärjestelmä parantaa ajantasaisen turvallisuustilanteen ylläpitoa ja digitalisaation hyödyntämistä toiminnan tehostamisessa.

Tavoitteena on hyödyntää Tukesin käytössä olevaa valvonnan ja luvituksen VALLU-tietojärjestelmää, KEHA-keskuksen tarjoamaa sähköisen asioinnin ratkaisua, Luvat- ja valvonta -palvelukerrosta sekä suomi.fi palveluita. STURE-hanke toteuttaa julkisen hallinnon strategian ja digikompassin tavoitteita.

Lisämäärärahaa esitetään STURE-hankkeen kokonaiskustannusten kattamiseksi. Valtiohallinnon tavoitteiden mukainen yhteiskehittäminen edellyttää STUKilta nyt lisäpanostuksia, joiden hyödyt realisoituvat myöhemmin yhteisten tietojärjestelmien ollessa käytössä. Ilman tietojärjestelmän uusimisen lisärahoitusta projekti toteutuu merkittävästi hitaammin sekä kalliimmin ja STUK joutuu pidentämään heikosti valvonnan tarpeita ja asiakaslähtöisyyttä toteuttavan nykyjärjestelmän käyttöä.

STUKin esitys STURE-hankkeen lisämäärärahaksi:

2023: 250 000 €

Konesalisiirto

Valtion konesalistrategian mukaisesti STUK siirtää omassa toimitilassaan olevan konesalin palvelimet Valtorin konesaleihin vuosien 2020–2022 aikana. Ennen siirtoa konesalin kustannukset vuositasolla olivat 70 000 €. Siirron jälkeen kustannukset ovat vuositasolla 500 000 € (maksetaan Valtorille).

Konesalissa sijaitsee palvelimia, jotka hyödyttävät kaikkea STUKin toimintaa, sekä maksullista toimintaa että toimintamenomäärärahasta rahoitettavaa toimintaa. STUK arvioi, että puolet konesalistrategian toteuttamisen kustannuksista kuuluu aiheuttamisperiaatteen mukaisesti maksulliselle toiminnalle ja puolet toimintamenomäärärahasta rahoitettavalle toiminnalle. Kustannukset nousevat kokonaisuudessaan arviolta 430 000 €, josta 50 % eli 215 000 € STUK esittää lisäyksenä määrärahaansa konesalisiirrosta johtuvien kasvaneiden kustannusten vuoksi.

Mikäli kustannukset tulee kattaa nykyisestä määrärahasta, se on pois STUKin lakisääteisten tehtävien hoidosta. Konesaliprojekti osaltaan parantaa kyberturvallisuutta.

STUKin esitys konesalisiirron lisämäärärahaksi:

STUK

SÄTEILYTURVAKESKUS
STRÅLSÄKERHETSCENTRALEN
RADIATION AND NUCLEAR SAFETY AUTHORITY

Osoite | Adress | Jokiniemenkuja 1, 01370 Vantaa | Änäsgränden 1, 01370 Vanda
Address | Jokiniemenkuja 1, 01370 Vantaa, FINLAND
Puh. | Tfn. | Tel. | (09) 759 881, +358 9 759 881 | www.stuk.fi

2023: 215 000 €

Tutkimus- ja kehitystoiminnan ylläpito

Vuosina 2011–2012 tutkimukseen käytettiin resursseja yli kuuden miljoonan euron vuositasolla. Tutkimuslaitosuudistuksen ja STUKiin kohdistuneen määrärahalleikkauksen myötä STUKin tutkimustoiminnan resurssit vähentyivät merkittävästi vuodesta 2013 alkaen, kustannusten ollessa alle miljoona euroa vuonna 2017. STUK on tulossopimuksen mukaisesti käyttänyt tutkimustoiminnan ylläpitoon ja kehittämiseen palvelutoiminnan tuottoja. Tutkimustoimintaan on saatu myös ulkopuolista rahoitusta. Palvelutoiminnan tulojen vähennyttyä myös tutkimukseen käytetyt resurssit ovat lähteneet uudelleen selvään laskuun vuoden 2020 jälkeen.

STUKin mahdollisuudet säteilyturvallisuustudkimuksen tekoon ja osaamisen kehittämiseen ovat heikentyneet merkittävästi. Myöskään mahdollisuuksia laajempaan ulkoisen rahoituksen hakemiseen ei ole tässä taloudellisessa tilanteessa, koska nykyinen rahoitus ei riitä omarahoitusosuuksien kattamiseen eikä rahoitushankkeiden valmisteluun.

STUKin esitys säteilyturvallisuustudkimuksen lisämäärärahaksi:

2023: 1 500 000 €

